

Це небезпечне становище для банку, оскільки активи не мають конкурентних переваг на ринку. Варто відзначити, що упродовж 2000-04 рр. банк не змінював своєї конкурентної позиції і знаходився у ділянці 6 матриці.

ВАТ "Селянський комерційний банк "Дністер" станом на 01.01.2005 р. зайняв небезпечну конкурентну позицію на ринку банківських активів, оскільки, володіючи низькою часткою активів на відповідному ринку, має малорентабельні активи. Упродовж 2000-04 рр. спостерігалась тенденція до зниження рівня рентабельності активів банку та зростання відносної частки активів на відповідному ринку.

ВАТ "Електрон Банк" станом на 01.01.2005 р. знаходився у ділянці 5, яка характеризується середнім рівнем рентабельності та середньою часткою банку на ринку активів. Варто відзначити, що упродовж 2002-03 рр. банк знаходився у ділянці 4 матриці, що вказувало на високу рентабельність активів банку та середню частку на ринку активів. Таким чином, ВАТ "Електрон Банк" займає найбільш вигідну позицію стосовно конкурентів серед банків, діяльність яких ми досліджуємо.

Як бачимо, запропоновані підходи дають змогу порівняти конкурентні позиції бізнесів банку у складі портфеля бізнесів та визначити стратегії їх подальшого розвитку, при цьому не витрачаючи багато зусиль. Їх застосування у комплексі з іншими моделями стратегічного планування дасть змогу банку зайняти міцні ринкові позиції і проводити правильну політику, відповідно до стратегічних орієнтирів банку в цілому.

Література

1. Васюренко О.В. Банківський менеджмент: Навч. посіб. – К.: "Академія", 2001. – 320 с.
2. Кириченко О., Геленко І., Ятченко А. Банківський менеджмент: Навч. посіб. – К.: Основи, 1999. – 671 с.
3. Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В. Стратегічний менеджмент банку: Навч. посіб. – Суми: "Університетська книга", 2003. – 734 с.
4. Спицын И.О., Спицын Я.О. Маркетинг в банке. – Тернополь: "Тарнекс". – К.: "Писпайп", 1993. – 656 с.

УДК 336.6:658.15

Доц. І.П. Мойсеєнко, канд. екон. наук – Львівський інститут МАУП; доц. Л.А. Мачкур, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто питання оцінки фінансового стану та потенціалу підприємства у системі зовнішнього та внутрішнього моніторингу його середовища. Запропоновано методику оцінки потенціалу підприємства на основі пошуку результативних рішень за допомогою аналізу 80/20 (принцип Парето).

Ключові слова: прибуток, продаж, капітал, активи, принципи творчого прийняття рішень.

*Doc. I.P. Mojsejenko – Lviv institute between the regional vehicle of management;
Doc. L.A. Machkur – NU "L'vivs'ka Politekhnik"*

Analysis of the Financial Potential at the Enterprise

The questions of the financial state and enterprise potential are considered in the system of its outer and inner monitoring. The evaluation potential methodology of the enterprise is of-

ferred on the basis of Pareto method. Analysis and evaluation of the enterprise state reflect the achievements of the definite level. Enterprise potential reflects the possible changes determination. Monitoring is the system of informing about the state and possible changes.

Keywords: profit, sales, capital, actives, principles of the creative decision making.

Постановка проблеми

Ринкові умови господарювання вимагають вміння оцінювати стан як свого підприємства, так й існуючих потенційних конкурентів, а також здійснювати моніторинг фінансово-господарського стану діяльності підприємства. Фінансовий стан відображає рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання.

Визначення фінансового стану підприємства та його оптимізація є однією з головних умов його успішного розвитку. Нестійкий або кризовий стан підприємства – свідчить про загрозу банкрутства та необхідність у визначенні напрямків фінансової стабілізації.

Фінансовий потенціал підприємства визначає конкурентоздатність, можливості ділового співробітництва, оцінює, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів у фінансовому і виробничому відношеннях.

Перехід до ринкової економіки вимагає від підприємства підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання та управління виробництвом, активізації підприємництва тощо.

Все це загалом визначає важливість контролю за станом господарської діяльності підприємств з погляду дії зовнішніх та внутрішніх чинників його діяльності та визначення його потенціалу стійкого розвитку. Тобто за допомогою методів та прийомів фінансового моніторингу виробляють стратегію і тактику розвитку підприємства, розробляють плани й управлінські рішення, здійснюють контроль за їх виконанням, виявляють резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюють результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Моніторинг можна охарактеризувати як систему інформування про стан досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства, відхилення прогнозованих та планованих показників стану підприємства від заданих значень, розрахунок аналітичних показників аналізу та оцінки фінансового стану підприємства, показників стану підприємства в галузі та товарних і фінансових ринках [1].

З позицій фінансового менеджменту, моніторинг стану підприємства можна розглядати як функціональну підсистему, яка містить такі функції управління: прогнозування, планування, облік, контроль, аналіз та оцінка показників фінансово-господарського стану підприємства [2].

Головна мета традиційних підходів до оцінки фінансового стану підприємства полягає у виявленні його рівня (нормального чи кризового) та пошуку резервів поліпшення фінансового стану підприємства та його платоспроможності.

При цьому вирішують такі завдання: дати оцінку фінансового стану підприємства на основі вивчення причинно-наслідкового взаємозв'язку між різними показниками виробничої, комерційної і фінансової діяльності; розробити моделі фінансового стану при різноманітних варіантах використання ресурсів; розробити заходи ефективнішого використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства.

Аналіз фінансового стану підприємства базується, головним чином, на відносних показниках, тому що абсолютні показники балансу в умовах інфляції практично неможливо довести до порівняльного вигляду. Відносні показники аналізованого підприємства можна порівнювати:

- із загальноприйнятими "нормами" для оцінки ступеня ризику і прогнозування можливостей банкрутства;
- з аналогічними даними інших підприємств, що дає змогу виявити сильні та слабкі позиції підприємства та його можливості;
- з аналогічними даними за попередні роки для вивчення тенденцій поліпшення та погіршення фінансового стану підприємства. Однак визначити фінансовий потенціал на основі таких розрахунків фінансових показників практично неможливо.

При цьому рекомендують враховувати:

- причини та наслідки, витрати та віддача діють нелінійно;
- теорія працює з причинами та наслідками стандартних співвідношень, передбачуваних обсягів віддачі та ідеальної конкуренції;
- реальність складається з маси фактів, де причини та наслідки не мають чітких меж, а складні системи зворотних зв'язків спотворюють первинні умови.

З цих міркувань, високоефективними можуть бути рішення, прийняті на основі принципів творчого мислення 80/20, які передбачають:

- стимулювання продуктивності, а не інтенсивності праці;
- пошук способів швидкого нетрадиційного отримання результатів, а не проведення повного курсу процедур дослідження стану підприємства;
- використання вибіркового підходу до напрямків діяльності, а не використання всіх можливостей, що призводить до розпорошення зусиль та ресурсів;
- прагнення до досконалості у небагатьох напрямках, а не до доброго виконання багатьох;
- організація менеджменту персоналу на основі делегування повноважень, активного творчого підходу до справ тощо;
- визначення у кожному виді діяльності тих 20 % дій, що приведуть до 80 % результатів [3].

Пошук результативних напрямків дій можна здійснювати за такими об'єктами: окремий ринок, товар, покупець або категорія покупців, технологія або канал дистрибуції, підрозділ підприємства або відділення, країна, тип угод, працівники, категорія працівників або команда працівників тощо.

Наприклад, методика здійснення аналізу стану підприємства на основі даних моніторингу таких показників як: доходи від продажу, накладні витрати, співвідношення витрати/продаж/прибуток, аналіз за споживачами, сегментації ринку за продукцією, споживачами, конкурентами та чинний аналіз діяльності підприємства – дають змогу розробити стратегії підвищення доходності фірми.

Загалом основними методами скорочення витрат, виявленими на основі такої оцінки стану підприємства, є:

- спрощення управління на основі зменшення рівнів внутрішньофірмового управління, скорочення або припинення діяльності на низькоприбуткових ринках або у неприбуткових напрямках діяльності тощо[4];
- зосередження на найрезультативніших процесах діяльності підприємства та передача низькоприбуткових або затратних видів діяльності стороннім організаціям;
- порівняння продуктивності: визначення діляниць виробництва, де потенційно можливе найбільше скорочення витрат, виявлення потреб споживачів, встановлення зв'язку потреба / витрати [5].

Постановка завдань

Мета цього дослідження фінансового потенціалу підприємства є визначення найбільш прибуткових напрямків діяльності та скорочення або ліквідація низькоприбуткових на основі даних внутрішнього та зовнішнього моніторингу показників та чинників діяльності.

Виклад основного матеріалу

Аналіз фінансового потенціалу підприємства у системі внутрішнього фінансового моніторингу здійснюється на основі такої методики:

- вибір конкретного періоду та напрямку здійснення аналізу;
- визначення мети дослідження;
- вибір методів фінансового контролінгу: бенчмаркінг, аналіз фінансової стійкості, аналіз 80/20, суттєвий аналіз тощо;
- визначення основних чинників діяльності підприємства та причин відхилень;
- розрахунок основних причин фіксованих втрат, перевитрат часу та коштів;
- визначення потенціалу результативних напрямків дій за принципом 80/20, що передбачає перекидання ресурсів у ті 20 % зусиль, що принесуть 80 % результатів на основі творчого підходу до прийняття управлінських рішень.

Чинники діяльності підприємства поділяють на групи залежно від особливостей діяльності підприємства та рівнів управління: чинники виробничої діяльності; чинники, пов'язані з інвестиційною діяльністю; показники, що характеризують ефекти та ризики фінансової діяльності; показники стратегічного прогнозування стану підприємства; чинники поточного фінансового стану; перелік критеріїв порівняння та правил регулювання.

Так, наприклад, стійке економічне зростання підприємства забезпечують такими основними параметрами його фінансового розвитку:

- коефіцієнтом рентабельності реалізації продукції та послуг;
- політикою розподілу прибутку, що відображено коефіцієнтом капіталізації чистого прибутку;
- політикою формування структури капіталу, що виражено коефіцієнтом фінансового леверіджу або відповідно політикою фінансування активів (коефіцієнт леверіджу активів);
- політикою формування складу активів, що визначено коефіцієнтом обіговості активів.

Зростання величини власного капіталу відображає взаємозв'язок елементів, що впливають на розвиток підприємства.

У загальному вигляді зростання капіталу визначається за формулою:

$$K = D_k \times \frac{\text{ЧП}}{\text{П}} + \frac{\text{Заборгованість}}{\text{Власний капітал}} \times (D_k - i) \times \frac{\text{ЧП}}{\text{П}},$$

де: K – зростання власного капіталу; D_k – ставка доходності сумарного капіталу; ЧП – чистий прибуток; П – прибуток до оподаткування; i – ставка кредитного відсотка [1].

Темп стійкого розвитку підприємства (T_p), який забезпечується за рахунок внутрішніх джерел фінансування при підтримці співвідношень на рівні поточного періоду визначається за формулою:

$$T_p = \frac{\text{Витрати}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{ЧП}}{\text{Виторг}} \times \frac{\text{СА}}{\text{СБ}} \times \frac{\text{СБ}}{\text{ВК}} \times \left(1 - \frac{\text{Дивіденди}}{\text{ЧП}}\right).$$

Усі показники стійкого економічного розвитку змінюються в часі та для забезпечення фінансової рівноваги підприємства їх потрібно періодично коректувати, враховуючи внутрішні умови розвитку підприємства, змін кон'юнктури ринків та інших чинників зовнішнього середовища функціонування підприємства.

Таким чином, змінюючи значення перелічених параметрів фінансової стратегії підприємства, регулюють темпи його економічного розвитку в умовах фінансової рівноваги. Тому моніторинг значень указаних показників має значення для стратегії діяльності підприємства. Аналіз фінансово-господарського стану підприємства в системі зовнішнього моніторингу з метою визначення інвестиційної привабливості підприємства складається з кількох етапів [6].

На першому етапі аналізу стану справ на підприємстві звичайно оцінюють його поточний фінансовий стан і перспективи зміни його в довгостроковому плані. Далі показники порівнюють з аналогічними показниками інших підприємств, що належать до того ж сектора ринку, а так само із середніми показниками в економіці.

Існують визначені загальновизнані уявлення щодо нормальної величини деяких найважливіших показників. Наприклад, що поточний фінансовий стан може бути визнано задовільним у разі, якщо сума її обігових коштів приблизно в два рази перевищує суму поточних пасивів підприємства.

Після визначення його здатності виконувати поточні зобов'язання звичайно розглядають фінансовий стан з урахуванням довгострокових чинників.

На другому етапі аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств розглядають показники ефективності їх роботи. Для цього обчислюються рівні рентабельності як стосовно активів фірми, так і стосовно обсягу реалізованої продукції і наданих послуг.

На третій стадії аналізу більш глибоко вивчають структуру капіталу фірми. Зокрема, може бути встановлено співвідношення між величиною капіталу, що належить акціонерам, і загальною сумою активів підприємства.

Нарешті, на завершальному, четвертому етапі аналізу вимальовується оцінка потенціалу акцій. Для цієї мети встановлюють систему показників, що відображають якість цінного паперу:

- сума дивідендів, що припадає на одну звичайну акцію;

- співвідношення між ціною акції і її прибутковістю;
- співвідношення між бухгалтерською і ринковою ціною акції;
- співвідношення між дивідендами і доходністю акції.

У ході аналізу виконується порівняння значень цих показників з даними інших фірм, а так само з їх величинами, що склалися в минулі роки. При оцінці результатів зіставлень використовують матеріали попередніх стадій аналізу, що дають змогу прояснити ситуацію, що склалася.

Конкретна схема аналізу результатів фінансово-господарської діяльності підприємств визначається: повнотою наявної інформації, особливостями діючої в тій чи іншій країні системи обліку і звітності, галузевою специфікацією, завданнями дослідження та деякими іншими обставинами. Результати аналізу в системі внутрішнього моніторингу мають конфіденційний характер.

Висновки

Глибина і ступінь деталізації вивчення підприємства залежить загалом від низки факторів:

- визначення причин чинників аналізу та оцінки стану підприємства;
- повноти і ступеня вірогідності інформації про об'єкт дослідження;
- часу, відведеного для аналізу об'єкта дослідження та мети дослідження.

Різними можуть бути і методи фінансового аналізу підприємств, конкретний зміст яких визначається, насамперед, специфікою виробничо-комерційної діяльності досліджуваного підприємства. Проте можна сформулювати принциповий підхід до визначення потенціалу підприємства поза залежністю від сфер їх ділової активності. Суть його полягає в послідовній деталізації проведеного аналізу на основі даних зовнішнього та внутрішнього моніторингу стану підприємства.

Перспективи подальших досліджень

Потенціал будь-якого підприємства у загальному вигляді можна оцінити на основі даних моніторингу:

- чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
- оцінки фінансового стану та потенціалу на основі традиційних методик фінансового аналізу;
- оцінки кадрового потенціалу підприємства;
- аналізу інноваційного та ринкового потенціалу, бренду підприємства і/чи продуктів діяльності.

Література

1. **Крайник О.П., Клепікова З.В.** Фінансовий менеджмент. Нав. посіб. – Львів: ДУ "Львівська політехніка". – К: Дакор, 2000. – 260 с.
2. **Бланк И.А.** Основы финансового менеджмента. Т. 1, 2. – К.: Ника-Центр. – 1999. – 512 с.
3. **Кох Р.** Принцип 80/20/ Пер с англ. – М.: ООО "Попурри", 2002. – 352 с.
4. **Терещенко О.О.** Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
5. **Римаренко М.В.** Сучасний стан та перспективи розвитку брендінгу в Україні// Економіст №10, 2002. – С. 64-68.
6. **Мойсеєнко І.П.** Напрямки моніторингу фінансово-господарського стану підприємства// Наук. праці МАУП: Інноваційний менеджмент: проблеми формування в умовах перехідної економіки. Львів: МАУП. – 2005, вип. 3. – С. 175-180.